Konkurrenskraftig Marinteknisk industri
Förstudie

Slutrapport för förstudien Konkurrenskraftig Marinteknisk Industri

2017

TJÖRNS kommun

Orust kommun

Uddevalla kommun

Öckerö kommun

RI.SE

Svenskt Marintekniskt Forum

Kungälvs kommun

Stenungsunds kommun

Västra Götalandsregionen

swerea swedish research

Av projektledare Anneli van Roijen
med analys och rekommendationer av RISE

Sammanfattning och rekommendationer

Vårt område, södra Bohuslän, som innefattar de sex kommunerna Uddevalla, Stenungsund, Orust, Tjörn, Kungälv och Öckerö, har en gemensam kustremsa mot Skagerack och en stark tradition av båtbyggeri, sjöfart och tillhörande maritima tjänster. Den marintekniska industrin är mycket viktig i vårt område och ingår som en del i Västra Götalandsregionens maritima strategi.

Vi ville gemensamt kartlägga vilka marintekniska företag som finns i vårt område och vilka utmaningar de ser för sin verksamhet och bildade därför en samverkansplattform bestående av de sex ovanstående kommunerna för att i en förstudie genomföra en sådan kartläggning.

Syftet med förstudien var att undersöka behovet av insatser riktade mot små- och medelstora företag (SMF) inom den marintekniska industrin för att få dessa att växa och skapa fler arbetstillfällen.

Vi intervjuade 21 företag som fick svara på ett antal frågor som styrgruppen gemensamt hade utformat. Resultatet som finns sammanställt i denna rapport, presenterades dessutom vid ett seminarium den 20 september med ett 30-tal deltagare. RISE som analyserat resultatet, påpekar att underlaget är för litet för att möjliggöra en djupare analys men konstaterar att företagen pekar på att man utmanas av global konkurrens, konjunktursvängningar, kostnadstryck och ett kompetens- och kapitalbehov som är svårt att täcka. På kommunal nivå ställs man inför miljökrav och svårigheter med expansion pga. mark- och lokalfrågor. Generellt är företagen positiva inför framtiden och man tror att genom att rekrytera ny kompetens, få tillgång till nytt investeringskapital och långsiktiga samarbeten, så kan man växa ytterligare.

Från samverkansplattformens synvinkel ser man positivt på det kommunala samarbetet. Det är bra att kunna luckra upp kommungränserna och gemensamt kunna stödja en fortsatt utveckling och konkurrenskraft för den marintekniska branschen i Bohuslän. Gruppen konstaterar också att det är viktigt att utnyttja existerande samverkansorganisationer och plattformar inom området både bättre och mer systematiserat.

Samverkansplattformens deltagare föreslår därför en fortsatt kommunal samverkan inom det marintekniska området och att det under våren 2018 utarbetas en plan för hur den kan se ut. Vidare föreslås att samarbete etableras/utvecklas med organisationer och innovationsplattformar inom den marintekniska branschen som är eller kan bli aktiva i de deltagande kommunerna.

Förstudien medfinansierades av Västra Götalandsregionen och arbetet pågick under perioden 1 februari – 31 oktober 2017. Uddevalla kommun var projektägare och förutom de övriga fem deltagande kommunerna, medverkade även SP Sveriges Tekniska Forskningsinstitut (numera RISE), Swerea IVF AB, SMTF -Svenskt Marintekniskt Forum (numera tillhörande RISE) samt SSPA med expertstöd.

Innehållsförteckning

Sammanfattning och rekommendationer 3

1 Inledning 5
1.1 Bakgrund 6
1.2 Syfte & Mål med förstudien 8
1.3 Metod 9
1.4 Avgränsningar 10
1.5 Roller i projektet 11
1.6 Indikatorer 12

2 Utformning av underlag 13
2.1 Företagsurval 14
2.2 Utveckling av frågeställning 14
2.3 Arbetssätt 15

3 Sammanställning av intervjusvaren 17
3.1 Utmaningar för företagen 17
3.2 Utmaningar i branschen 18
3.3 Yrkesroller/Kompetenser som efterfrågas 19
3.4 Vilka resurser behövs för att öka konkurrenskraften 19
3.5 Hur kan kommunen underlätta för er företagare? 20
3.6 Hur ska kommunikationen med kommunen ske? 21
3.7 Idéer för tillväxt 23

4 Analys och rekommendationer av RISE 24
4.1 Analys RISE 24
4.2 Rekommendationer av RISE 25

5 Källförteckning 27

6 Bilagor 28

1 Inledning

De svenska företagen inom den maritima sektorn verkar på en global marknad och konkurrensen för både etablerade och nya producenter är knivskarp. I Västra Götaland sysselsätter sektorn i sin helhet fler än 50 000 personer, något som gör sektorn strategiskt viktig för både Västra Götalands, Sveriges såväl Europas framtida tillväxt och sysselsättning[1].

Den marintekniska industrin är en del av den stora maritima sektorn och strategiskt viktig för oss i södra Bohuslän. Därför är det mycket viktigt att vi samarbetar inom området för att uppnå bästa möjliga resultat. Under 2015 arrangerades några inledande möten mellan kommunerna för att under 2016 bilda en samverkansplattform för ett gemensamt arbete.

Genom förstudiens har samverkansplattformen fått en bra bas och består av de sex kustkommunerna Uddevalla, Stenungsund, Orust, Tjörn, Kungälv och Öckerö med expertstöd av SP - Sveriges Tekniska Forskningsinstitut (numera RISE), Swerea IVF AB, Svenskt Marintekniskt Forum (SMTF) samt Chalmers konsultföretag SSPA.

Syftet med förstudien är att undersöka behovet av insatser riktade mot små- och medelstora företag (SMF) inom den marintekniska industrin för att få dessa att växa och skapa fler arbetstillfällen. Förstudien finansieras av Västra Götalandsregionen, startade 1 februari 2017 och pågick under nio månader fram till 31 oktober 2017. Uddevalla kommun var projektägare och koordinerade projektarbetet tillsammans med styrgruppen.

Genom förstudiens nybildade samverkansplattform och försök att skapa en lokal kontakt med företagen kan vi troligtvis på sikt nå fördelar med att arbeta över kommungränserna. Genom samarbetet med viktiga expertorganisationer inom den marintekniska industrin får vi en bredare och mer stabil bas där vi tillsammans kan gå vidare och bygga ett bra nätverk av relevanta aktörer där näringslivet, den offentliga

[1] Handlingsprogram för hållbara maritima näringar 2016-2019, Västra Götalandsregionen

sektorn och akademin inleder ett ”Triple-Helix-samarbete” för att på bästa sätt stärka våra marintekniska företag.

Tanken är att, med hjälp av intervjusvaren, kunna analysera vad företagen är i behov av för att kunna växa och sysselsätta fler människor. Svaren ska ligga till grund för utformningen av framtida projekt med syfte att främja konkurrenskraften hos SMF i den marintekniska industrin som finns i de involverade kommunerna.

Förstudien ska besvara ett antal viktiga frågeställningar som skapar förutsättningar för strategisk planering och utformning av samlade insatser från medlemmarna i det marintekniska klustret. Förstudiens sammanfattning och förslag ska ta stark utgångspunkt i hur samverkan mellan näringsliv, kommuner/myndigheter och lärosäten bör se ut för att uppnå en ökad konkurrenskraft för SMF:s, vilket vi tror gynnar Västra Götalandsregionens maritima utvecklingsambitioner.

1.1 Bakgrund

I Västra Götaland finns totalt omkring 1000 företag inom den marintekniska industrin. Av dessa finns drygt 300 företag verksamma i den södra bohuslänska kustzonssträckan av delregionen Fyrbodal[2]. Av de 280 marintekniska företag som inkluderats i en inventering genomförd av Svenskt Marintekniskt Forum (SMTF) under hösten 2015 kan man se att fördelningen inom Fyrbodal kommunalförbund visar på att 43 % (121 företag) av företagen är etablerade i antingen Uddevalla kommun eller Orust kommun[3].

Industrin arbetar med bl.a. fartygs- och båtvarvsindustrin där den producerar produkter och tjänster så som material, design, service, båttillverkning, konstruktion och miljö samt elektronik[4]. I huvudsak utgör den marintekniska industrin i Västra Götaland av små- och medelstora företag (SMF) med färre än fem årsanställda.

[2] Maritim strategi för Västra Götaland 2008, Västra Götalandsregionen
[3] SMTF inventering 2015.
[4] Maritim strategi för Västra Götaland 2008, Västra Götalandsregionen

I strategin ”Västra Götaland 2020 - Strategi för tillväxt och utveckling i Västra Götaland 2014 – 2020” pekar Västra Götalandsregionen ut 32 prioriterade frågor som ska leda till att " ..stärka Västra Götaland som en attraktiv, ansvarfull och internationellt konkurrenskraftig kunskapsregion för kvinnor och män". Inom ramen för dessa 32 prioriteringar lyfts bland annat vikten av att (3) "Främja utvecklingen av konkurrenskraftiga små och medelstora företag". När man sedan läser i Västra Götalandsregionens maritima strategi pekar strategin explicit ut behovet av att "verka för trippel helix-samarbete mellan marintekniska företag, forskning och offentliga aktörer".

Man lyfter även behovet av att "investera i attraktiv och modern utbildning för maritima professioner" och "öka antalet innovationer, företag och marknadsandelar för klustret"[5] av marintekniska företag och aktörer i form av, det sedan år 2007 bildade, Svenskt Marintekniskt Forum.

Uddevalla kommun väljer nu, tillsammans med fem andra kommuner längsmed den södra bohuslänska kustzonssträckan, att aktivt arbeta för att stärka den marintekniska industrins konkurrenskraft på den globala marknaden. Uddevalla kommun, Stenungsund kommun, Orust kommun, Tjörn kommun, Kungälvs kommun och Öckerö kommun utgör tillsammans en betydande del av Västra Götalands kuststräcka. Tillsammans har dessa kommuner skapat en marinteknisk samverkansplattform för att aktivt främja ökad konkurrenskraft hos SMF inom den marintekniska industrin belägen i respektive kommun.

Samverkansplattformen har även tagit hjälp av SP - Sveriges Tekniska Forskningsinstitut (numera RISE), Swerea IVF AB, Svenskt Marintekniskt Forum (SMTF) samt Chalmers konsultföretag SSPA för att tillgängliggöra sig relevant och uppdaterad kunskap om hur detta ska göras möjligt.

Satsningen är starkt fokuserad på att öka den maritima sektorns tillväxt och sysselsättning, som så starkt bygger på hållbarhet[6]. Förstudien arbetar också för att se samband som kan kopplas till det Västsvenska maritima klustret, samt de naturliga samverkansaktörer som finns.

SP (RISE) bidrar med experthjälp, utvecklingsarbete inom forskning och innovation, test- och demonstration samt kontaktnät inom det marintekniska området. Detta har tillfört förstudien expertkunskap och rådgivning kring vilken typ av innehåll en potentiell framtida projektansökan bör innefatta. Med utgångspunkt i SP's expertkunskap ger detta förstudien goda förutsättningar att på ett bra tillvägagångssätt ställa de rätta frågorna för att kunna leda till svar som medverkande aktörer kan använda i utformandet av framtida åtgärder. SP's huvudsakliga roll i förstudien är rådgivande i form av aktiv medverkan på styrgruppsmöten för att vägleda kommunernas samarbete.

[5] Västra Götaland 2020, Västra Götalandsregionen

[6] Handlingsprogram för hållbara maritima näringar 2016-2019, Västra Götalandsregionen

SMTF´s verksamhet syftar till att generera tillväxt och sysselsättning för den marintekniska industrin, med bas i Fyrbodal och VGR. Under den senare delen av 2015 genomförde SMTF en inventering av de marintekniska företagen hos Fyrbodal kommunalförbunds 14 medlemskommuner[7]. Studien visar på att den marintekniska industrin inom Fyrbodal kommunalförbunds 14 medlemskommuner omsätter ~1,9 miljarder och att industrin i huvudsak består av SMF med färre än 5 årsanställda. Industrin konstateras vara välmående samtidigt som nya frågeställningar har uppmärksammats i och med den inventering som genomförts kring vilka insatser kommuner och andra aktörer kan stödja industrin med för att uppnå en ökad tillväxt och sysselsättning.

De involverade kommunernas marintekniska näringsliv utgörs i huvudsak av fartygs- och båtvarvsindustrin där fokus ligger på produkter/tjänster inom områden som material, design, service, båtbyggande och konstruktion samt miljö och elektronik där innovation och affärsutveckling är viktigt.

1.2 Syfte & Mål med förstudien

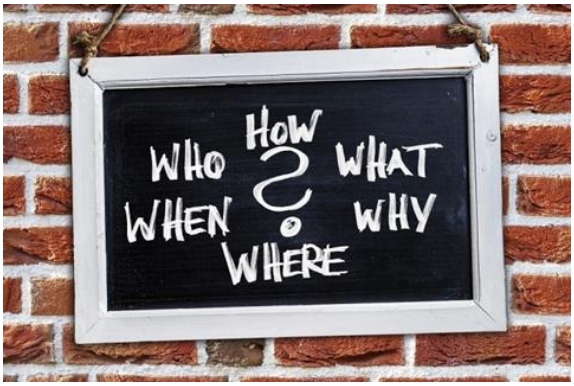

Syftet med förstudien är att undersöka behovet och nyttan av insatser för ökad konkurrenskraft riktade mot SMF inom den marintekniska industrin längsmed den södra bohuslänska kuststräckan. Vilken typ av fokus ska dessa insatser ha och hur de ska formuleras. I kartläggningen ingår kunskap insamlad från SMF, branschorganisationer, kommuner, myndigheter, science parks och lärosäten.

Förstudiens resultat utgör fundamentet för den samlade insats medlemmarna i det marintekniska klustret nu beslutat sig för att sträva efter i ett aktivt försök att öka konkurrenskraften hos SMF inom den marintekniska industrin.

[7] SMTF inventering 2015

Det övergripande målet för förstudien är att identifiera vad som behöver göras och på vilket sätt, så att företagarna i den marintekniska branschen i vårt område kan få en ökad konkurrenskraft på den globala marknaden, vilket i sin tur medför ökad tillväxt och sysselsättning. Förstudiens resultat kommer att ligga till grund för framtida insatser. Förstudiens resultat är tänkt att ligga till grund för framtida projektansökningar hos Västra Götalandsregionens Regionala Utvecklingsnämnd och Tillväxtverkets Västsvenska Strukturfondsprogram. Ansökningarna ska leda till insatser för ökad konkurrenskraft hos etablerade SMF inom den marintekniska industrin med tydlig avsikt att öka tillväxten för SMF i berörda kommuner som ska leda till ökad sysselsättning och välfärd.

Förstudiens Målgrupper:

1. Små- och medelstora företag
2. De involverade kommunerna

1.3 Metod

Uddevalla kommun är projektägare och koordinerar projektarbetet. Det bildades en samverkansplattform i form av en styrgrupp med representanter från samtliga kommuner och även från övriga partners och samarbetsaktörer; RISE, Swerea IVF, SMTF och SSPA. De kommunala tjänstemännen var oftast personer som arbetar som Näringslivsutvecklare.

Tillsammans har styrgruppen träffats sex gånger för diskussioner om hur arbetet framåt ska bedrivas.

Svenskt Marintekniskt Forum och konsultföretaget SSPA är upphandlade aktörer som stödjer kommunerna i arbetet i form av rådgivning och fungerar som bollplank åt projektledningen och samverkansplattformens styrgrupp i strategiskt viktiga frågor.

Experthjälp tillfördes inom marinteknisk forskning- och innovation, test- och demonstration av SP - Sveriges Tekniska Forskningsinstitut (numera RISE) och Swerea IVF AB som presenterade sin ”MAKExperience” idéworkshop-koncept som också presenterades på kunskapsseminariet i september.

Eftersom flera av näringslivsutvecklarna i de olika kommunerna är relativt nya i sin yrkesroll kändes det därför extra viktigt för alla att få kontakt med de maritima företagen och bygga en långsiktig relation med dem.

Genom att titta på ett antal SNI-koder för den marintekniska branschen, valdes en bruttolista ut per kommun. Av dessa företag valdes ca åtta företag per kommun ut till en så kallad nettolista. Urvalet gjordes av respektive kommun genom att titta på ett antal olika parametrar och nyckeltal. Antalet anställda, omsättningsförändring, vinst etc var några faktorer som var viktiga. Dessutom vägdes även den personliga

kunskapen om företaget in. Det kändes viktigt att de företagen som var framåt, framtids- och utvecklingsinriktade och villiga att växa togs med i denna nettolista.

Ett frågebatteri arbetades sedan gemensamt fram och diskuterades via mejl med ett antal aktörer, se bilaga 1.

Målet med frågorna var att bland annat besvara följande frågeställningar;

- Hur har den marintekniska industrin utvecklats under de senaste fem åren?
- Vilka utmaningar står företagen inom den marintekniska industrin inför?
- Vilken typ av kompetensförsörjning efterfrågar företagen?
- Vilka resurser behöver dem?
- Vilka resurser finns tillgängliga för företagen?
- Vilka resurser finns inte tillgängliga?
- Vilka insatser behövs för att öka konkurrenskraften hos företagen?
- Hur ska kommunikationen ske mellan kommunerna och marintekniska tillväxtföretag?
- Hur ska dessa insatser finansieras?

Kommunerna valde sedan två olika metoder för att få fram information om företagen. Antingen valde man att personligen besöka företagsledarna för djupintervjuer eller så valde man workshop-metoden där flera företagare träffades i grupp för att diskutera de olika frågeställningarna.

Intervjusvaren skrevs ner i en mall och sammanfattas i denna rapport. Svaren presenterades på Styrgruppsmötet den 8 juni 2017 i Uddevalla.

1.4 Avgränsningar

Ansökan om förstudien lämnades in till Västra Götalandsregionen i december 2016 av de sex södra bohuslänska kommunerna; Uddevalla, Stenungssund, Orust, Tjörn, Kungälv och Öckerö. Anledningen till att just dessa kommuner valde att samarbeta var dels att de redan tidigare har haft gemensamma möten för att diskutera den marintekniska branschen, dels för att denna sektor har de flesta företagen lokaliserade i dessa kommuner i motsats till kommunerna i norra Bohuslän som ofta är mer inriktade på marina livsmedel och maritim turism.

Näringslivsutvecklaren i de olika kommunerna valde slutligen ut ca sju-åtta företag per kommun, enligt vissa parametrar (se Metod), för att sedan göra intervjuer och workshop enligt ett gemensamt utarbetat frågebatteri.

1.5 Roller i projektet

• En samverkansplattform skapades av kommunerna i södra Bohuslän, från Uddevalla till Öckerö, som fokuserar på den marintekniska utvecklingen. Uddevalla kommun ansvarade för förstudiens utredning på uppdrag av den marintekniska samverkansplattformen.

• Styrgruppen för samverkansplattformen bestod av följande personer;

Anneli van Roijen, Projektledare, Uddevalla kommun
Anders Brunberg, Tillväxtchef, Uddevalla kommun
Alexander Kassay, Näringslivsutvecklare, Stenungsunds kommun
Petra Ohlin-Lampinen, Näringslivsutvecklare, Orust kommun
Ronny Svensson, Kommunutvecklare, Orust kommun
Anna Aldegren, Näringslivsstrateg, Tjörns kommun
Linda Andersson, Utvecklingsledare, Kungälvs kommun
Ronald Johansson, Besöks- och näringslivschef, Öckerö kommun
Kerstin Hindrum, Group Manager, RISE/SMTF
Barbro Lagerholm, Innovationsutvecklare, Swerea

• Varje kommun skapade möten mellan projektledning, kommunens näringslivsutvecklare och företag. Dessa möten kunde ha olika konstellationer beroende på förutsättningar.

• Svenskt Marintekniskt Forum och SSPA är upphandlade konsulter och har agerat stöd åt kommunerna i detta arbete i form av rådgivning och fungerat som bollplank åt projektledningen och samverkansplattformens styrgrupp i strategiskt viktiga frågor.

• Experthjälp tillfördes inom marinteknisk forskning- och innovation, test- och demonstration av SP - Sveriges Tekniska Forskningsinstitut (RISE) och genom att ha fått insikt i MAKExperience idéworkshop-koncept av Swerea IVF.

1.6 Indikatorer

Förstudiens förslag ska ta stark utgångspunkt i hur samverkan mellan näringsliv, kommuner/myndigheter och lärosäten bör se ut för att uppnå en ökad konkurrenskraft för SMF:s, vilket vi hoppas gynnar Västra Götalandsregionens maritima utvecklingsambitioner.

Totalt ska 50 privata och/eller offentliga företag och organisationer samverka under projekttiden. Dessutom ska det hållas fyra styrgruppsmöten, ett kunskapsseminarium samt ett utkast till ansökan om vidare finansiering.

2 Utformning av underlag

Vår ansökan till Västra Götalandsregionen utformades för att undersöka hur företagen i den marintekniska branschen på bästa sätt kan stödjas för att främja ökad konkurrenskraft. I ansökan definierades den marintekniska branschen inte på något sätt detaljerat utan detta är något som vi har diskuterat under våra styrgruppsmöten.

Vi utgick från hur det maritima klustret i Sverige definieras i sju olika områden, i enlighet med EU-definitionen. Alla dessa delområden är beroende av och påverkar varandra vilket gör att samspelet mellan dem blir mycket viktigt.

Dessa sju maritima delområdena är transport, tillverkning/ maritim teknologi, resurser från havet, service, turism och fritid, offentlig sektor samt forskning och utbildning. Den svenska maritima näringen utgörs av **de fem första** av dessa delområden där företag delas in enligt följande delnäringar[8]:

- **Transport**
  - Hamnföretag, terminaloperatörer och logistikföretag
  - Rederier
- **Havet som naturresurs**
  - Fiske och vattenbruk samt fiskeindustri och fiskhandel
  - Havsbaserad energi
- **Fritid och turism**
  - Båtliv, marinor och fritidsbåtsrelaterade butiker samt tillbehör
  - Skärgårdsturism samt hamn- och kanaltrafik
- **Maritim teknik och produktion**
  - Nybyggnads- och reparationsvarv
  - Teknikföretag
  - Fritidsbåts- och fritidsbåtsdetaljtillverkning
- **Service**
  - Skeppsmäklare, försäkring och finans, management och bemanningsföretag
  - Klassningssällskap och maritim besiktning
  - Marin mätteknik
  - Tjänstekonsulter och service, samt övriga företag

[8] Den svenska maritima näringens internationella möjligheter, Business Sweden, 2017

Från de ovan beskrivna fem delnäringarna diskuterade Styrgruppen vilka delar av den marintekniska branschen som vi ville undersöka i förstudien. Det togs då ett gemensamt beslut att inte titta på följande delnäringar;

• Fiske och vattenbruk samt fiskeindustri och fiskhandel under området Havet som naturresurs

• Skärgårdsturism samt hamn- och kanaltrafik under området Fritid och turism

• Skeppsmäklare, försäkring, finans, management och bemanningsföretag under området Service.

2.1 Företagsurval

För att kunna göra ett hanterbart urval av företag som är relevanta för förstudien valdes företagen ut genom en viss metodik som utarbetades gemensamt i plattformen.

Styrgruppen valde ut ett antal SNI-koder och specifika sökord för den marintekniska branschen för att i olika söksystem leta upp företagen i varje kommun, den så kallade Bruttolistan.

De SNI-koder som valdes ut beskrivs i *bilaga 1* och de sökord vi användes var följande; båt, fartyg, marin, maritim, sjöfart, hamn, rederi, varv, boat, skepp, stuveri, brygga, rederi, ship, marine, segel, hamnagent, marinteknik, kaj, yacht, marina, marinel, maritime.

Varje kommun fick genom sökningen av både SNI-koder och sökord fram omfattande bruttolistor innehållandes en stor mängd företag. Genom att titta på diverse parametrar valde varje kommuns Näringslivsutvecklare sedan ut ca sju-åtta företag per kommun till en så kallad nettolista. De parametrar som vi sedan baserade vårt urval på var bl a diverse viktiga nyckeltal som t ex: antalet anställda, omsättning, omsättningsförändring, vinst och soliditet. Dessutom vägdes även den personliga kunskapen om företaget in. Det kändes viktigt att företag som är framåt, framtids- och utvecklingsinriktade och har en vilja att växa skulle vara med i varje kommuns nettolista.

2.2 Utveckling av frågeställning

Det övergripande målet med förstudien är att i ett första steg identifiera vägen framåt för att öka SMF:s konkurrenskraft inom den marintekniska industrin längsmed den södra bohuslänska kustzonen.

För att uppnå det övergripande målet har förstudien som mål att besvara följande frågeställningar:

- Hur har den marintekniska industrin utvecklats under de senaste fem åren?

- Vilka utmaningar står SMF inom den marintekniska industrin inför?
- Vilket typ av kompetensförsörjning efterfrågar SMF inom den marintekniska industrin?
- Vilka resurser behöver SMF inom den marintekniska industrin?
- Vilka resurser finns tillgängliga för SMF inom den marintekniska industrin?
- Vilka resurser finns inte tillgängliga för SMF inom den marintekniska industrin?
- Vilka insatser behövs för att öka konkurrenskraften hos SMF inom den marintekniska industrin?
- Hur ska kommunikationen ske mellan kommunerna och marintekniska tillväxtföretag?
- Hur ska dessa insatser finansieras?

Utifrån dessa ovan ställda frågor arbetade styrgruppen fram ett frågebatteri med totalt 21 frågor till företagarna. Frågebatteriet finns att läsa i bilaga 2.

2.3 Arbetssätt

Uddevalla, Kungälv och Öckerö valde att göra företagsbesök där djupintervjuer med hjälp av frågebatteriet gjordes. I Uddevalla gjordes fem intervjuer, i Kungälv gjordes åtta intervjuer och på Öckerö två intervjuer. Övriga kommuner; Orust, Tjörn och Stenungsund valde att tillsammans genomföra en workshop där de samlade sex företag till ett gemensamt samtal om hur vi kan underlätta för den marintekniska branschen att på bästa sätt utvecklas och växa. Totalt svarade 21 företag på frågorna i frågebatteriet.

Följande sammanfattning visar det praktiska arbetet som har gjorts under förstudiens gång;

1. Förstudien inleddes med allmänna diskussioner om näringslivet i samtliga kommuner och samarbetande organisationer samt arbetet ska ske enligt förstudiens mål och syfte.
2. Styrgruppen beslutade gemensamt vilka områden inom den maritima sektorn man ville undersöka och hur urvalet av företag på bästa sätt skulle göras.

3. I respektive kommun identifierades företagen som borde ingå i förstudien.
4. Information om vilka behov och utmaningar som finns samlades in genom djupintervjuer och en workshop med företagen.
5. En rapport som innehöll analys och rekommendationer gjorda av RISE (baserat på kartläggningen hos företagen) sammanställdes.
6. Ett kunskapsseminarium hölls för den marintekniska branschen
7. Slutligen utformades ett förslag på hur samverkansplattformen ska gå vidare i sitt framtida arbete baserat på den nyvunna kunskapen om den marintekniska branschen, dess möjligheter och utmaningar i vårt område.

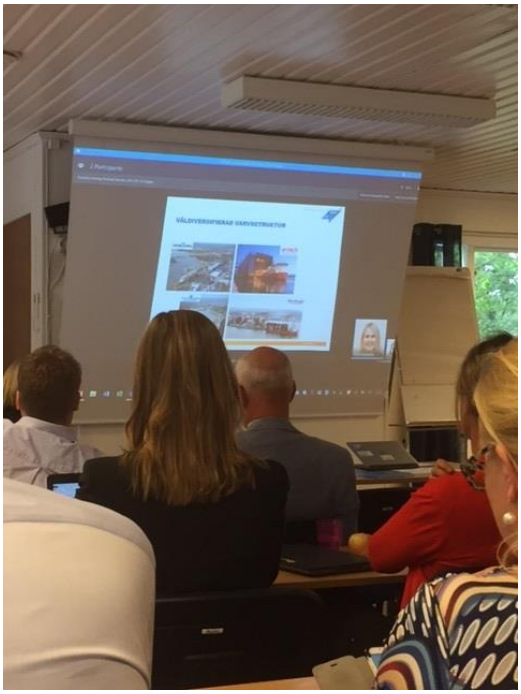

Bilder från Slutseminariet ”Marinteknik i framtiden” 20 september 2017, Stenungsund.

3 Sammanställning av intervjusvaren

De resultat som har framkommit av svaren i våra företagsintervjuer och workshop har vi sammanställt nedan i så kallade mindmaps.

Något som inte framkommer av intervjusvaren är att det genom våra samtal med företagen har utvecklats ett mervärde eftersom våra besök har varit mycket uppskattade. Företagen har angett att de tycker att det är bra att deras bransch uppmärksammas och har visat ett stort engagemang för vår förstudie. De har även tyckt att det har varit bra med ett lokalt perspektiv i ett globalt sammanhang. En bra personlig kontakt mellan företagaren och Näringslivsutvecklaren skapar förtroende och är naturligtvis alltid bra för det fortsatta samarbetet.

Kartläggningen nedan är uppdelade enligt följande rubriker;

- Utmaningar för företagen
- Yrkesroller/Kompetenser som efterfrågas
- Vilka resurser behövs för att öka konkurrenskraften?
- Hur kan kommunen underlätta för er företagare?
- Hur ska kommunikationen med kommunen ske?
- Idéer för tillväxt

3.1 Utmaningar för företagen

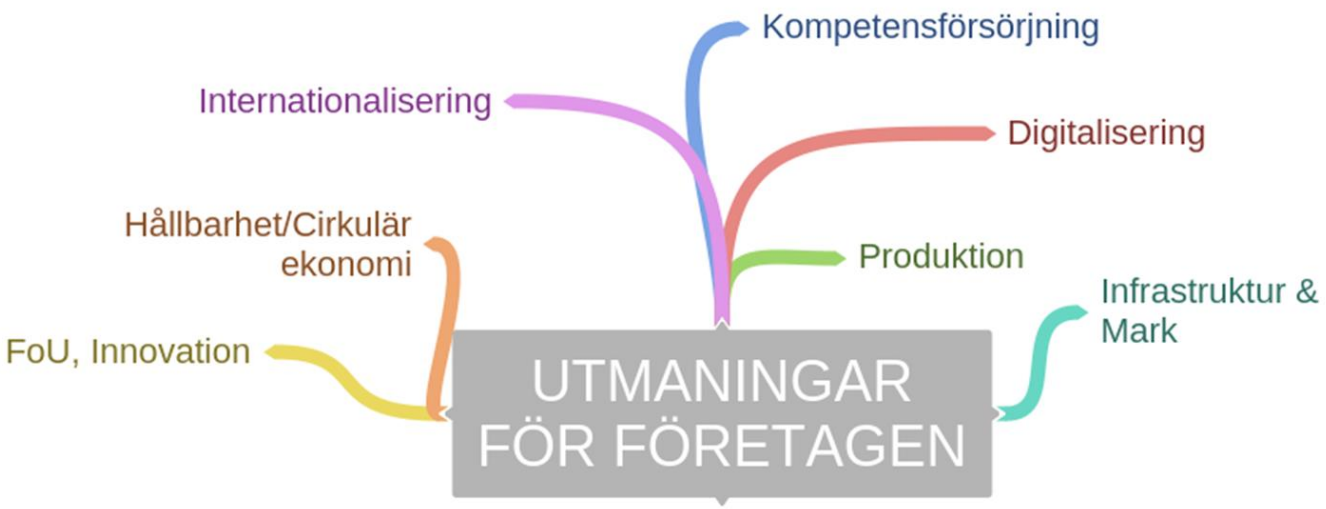

3.2 Utmaningar i branschen

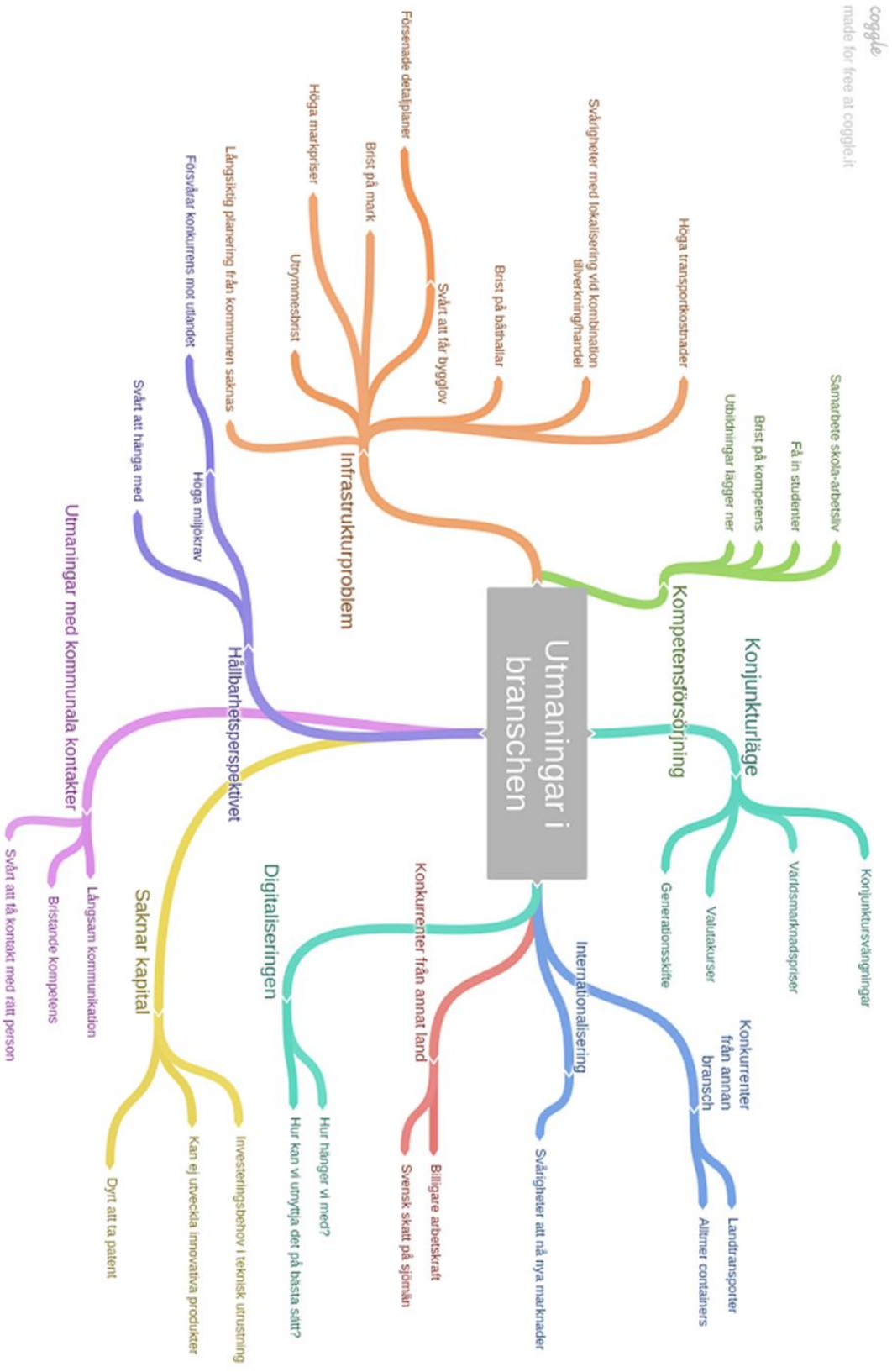

3.3 Yrkesroller/Kompetenser som efterfrågas

3.4 Vilka resurser behövs för att öka konkurrenskraften

- Att det blir mer branschkrav och regelverk som gör det lättare för de offentliga upphandlingarna. Kommunerna tar ofta in en konsult som skriver anbudet och det blir hela tiden olika krav som ställs. En standardisering skulle underlätta.
- Önskar att få hjälp vad gäller diverse bidrag och stöd som finns att söka. Hinner absolut inte själv.
- Skulle behöva investera i nya kranar eftersom de får förfrågan av flera rederier.
- Förutsättningarna som behövs för att kunna konkurrera är möjligheten att bygga ut och växa. Mark- och byggnadsfrågor är känsliga på orten, men upplever att kommunen har en konserverande snarare än en utvecklande attityd i frågan, vilket är negativt för konkurrenskraften. Efterlyser ett mer lösningsorienterat tillvägagångssätt.
- Mer yta att arbeta på, mer mark behöver göras tillgänglig för företag.
- Tid att konceptutveckla

- Viktigt för konkurrenskraften är digital utveckling, att utveckla nya tjänster. Nu investering i digitala verktyg är rätt steg framåt för dem. Med ny digital teknik kan de expandera och hjälpa kunder i hela landet och även utomlands
- Det behövs fler båtplatser, eller innovativa sätt att komma runt problemet med platsbrist. De har funderat på alternativ som landförvaring och båtpool
- Upplever att konkurrensen är snedvriden och att det exempelvis ställs hårdare miljökrav på dem än på andra aktörer
- Samverkan kring transporter och logistik vore önskvärt för att hålla nere kostnaderna
- Behöver uppdatera flera maskiner
- Om konkurrera med Kinas billiga arbetskraft måste man satsa på effektivisering av produktion och transporter, samt automation/robotteknik
- Samarbeten inom områden där vi inte är kostnadseffektiva själva eller vid projekt/arbetstoppar.

3.5 Hur kan kommunen underlätta för er företagare?

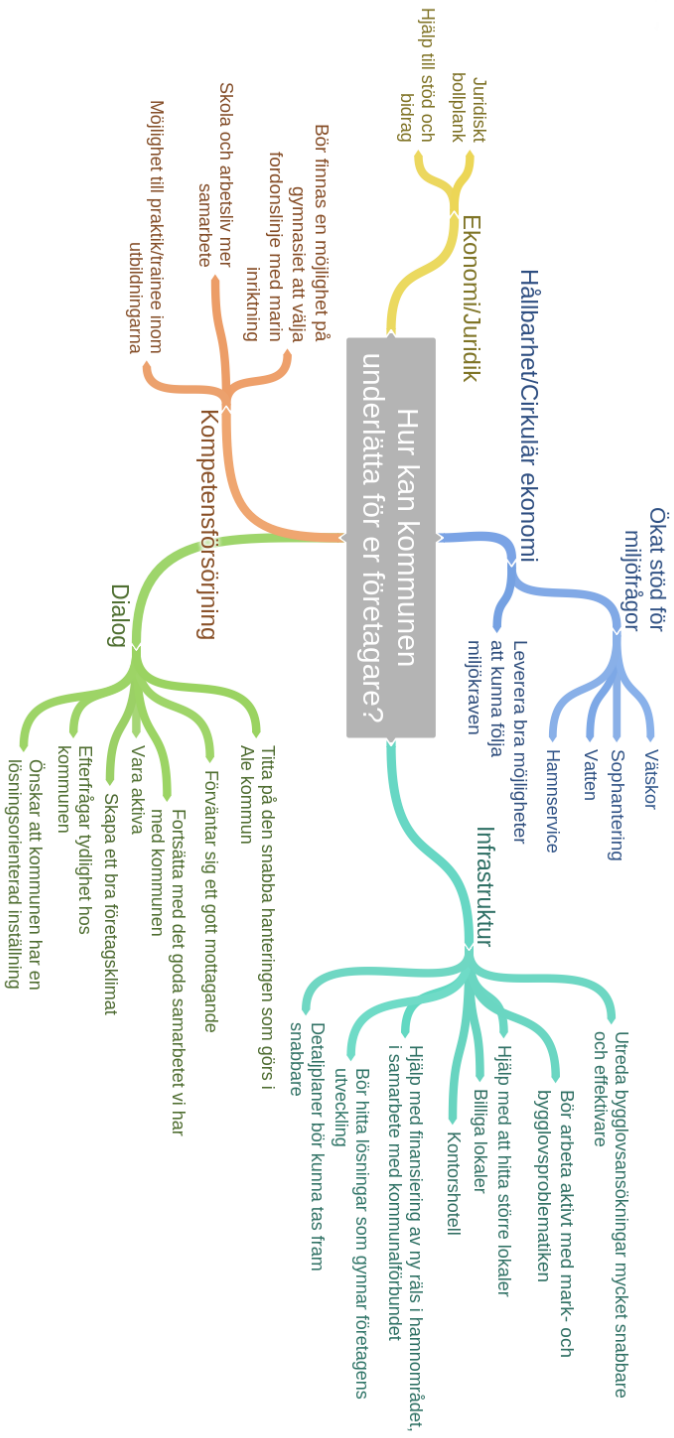

3.6 Hur ska kommunikationen med kommunen ske?

Hur ska kommunikationen med kommunen ske?
I diskussionsgrupper
Kommunrepresentant måste ha rätt mandat
Rätt kompetenser måste ingå i gruppen
Samla företagare med samma problematik
Kommunen måste bli bättre på framtidsplanering
Information och möten
Informera regelbundet om nya lagar och ordningsföreskrifter
Telefonsamtal
Företagarfrukostar
Personliga möten
Mejl-kontakt
Hemsidan
Bra och korrekt information på hemsidan
Bör vara tydligare vart man ska vända sig
Kommunerna skulle kunna erbjuda "guider" om vilka tillstånd, vem man ska kontakta, vilka steg, hur lång process etc.

3.7 Idéer för tillväxt

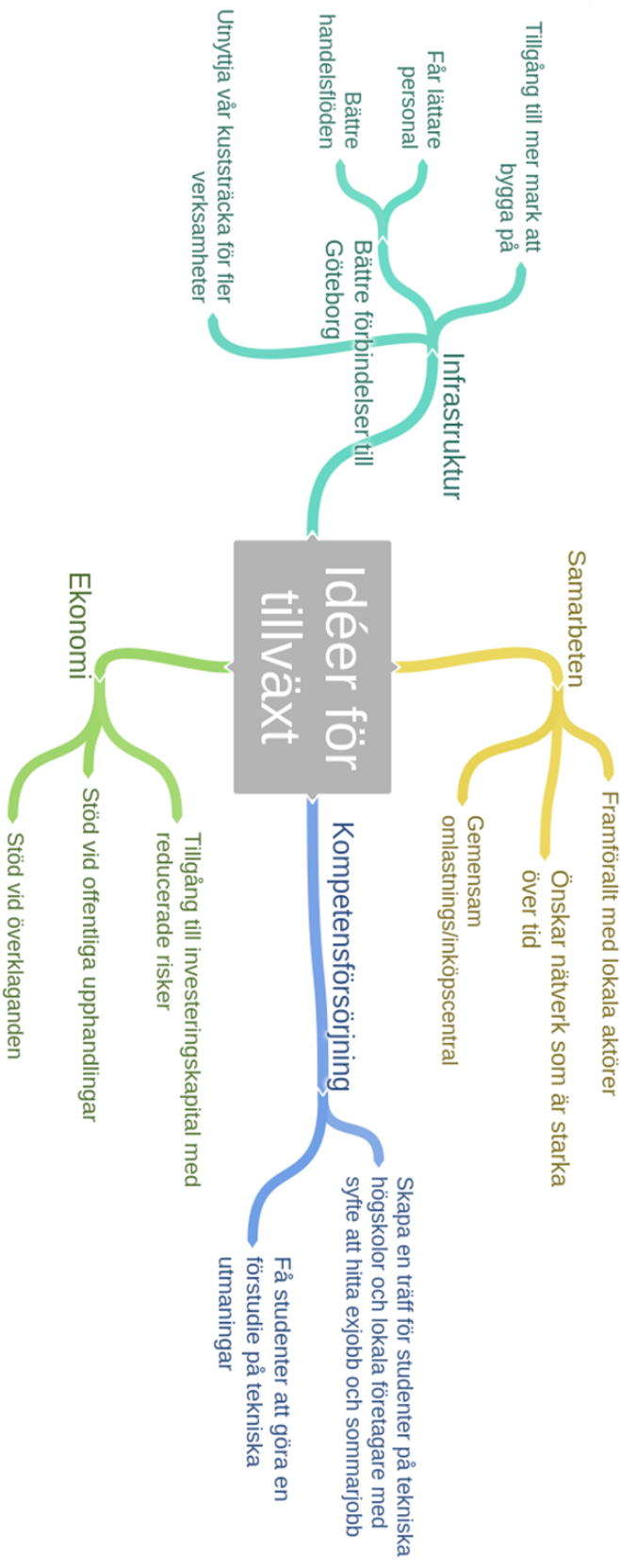

4 Analys och rekommendationer av RISE

4.1 Analys RISE

RISE har gjort en översiktlig analys av företagens svar. För en djupare statistisk analys är underlaget för begränsat i omfattningen (21 svar). Av företagen som svarar är det ett stort spann när det gäller antal anställda, omsättningen och verksamheten. Det innebär att deras utmaningar är väldigt olika och det är svårt att dra för långtgående slutsatser av dem som grupp. Fokus har därför lagts på en kvalitativ analys för att ge en bild av de utmaningar företagen stå inför och på vilket sätt kommunerna och andra organisationer skulle kunna stödja.

Utmaningar för de större företagen som jobbar internationellt är kostnadstrycket och konkurransen från länder med lägre kostnader samt att hitta rätt folk och behålla kunskapen inom den maritima branschen och offshorebranschen. De allmänna internationella trenderna påverka dessa företag såsom nedgången i Oil &Gas offshore och den fortsatta övergången till container inom logistik/sjöfart.

Många av de mindre företagen jobbar i båtbranschen och har utmaningar genom konjunktursvängningar, folks prismedvetenhet och en allmänt svalnat intresse att äga båt. Miljökraven som har tillkommit anses som ytterligare en utmaning. Inom denna nischade branschen finns det även problem med att hitta rätt kompetens, hitta kapital för att kunna investera i utökad verksamhet samt problem med för små lokaler och tillstånd att utöka verksamheten.

Frågorna som har ställts innehåller förutom utmaningar även kategorier såsom

- Samarbetspartners
- Externt stöd av kommuner, andra aktörer/ branschorgan
- Resurser, kompetens och rekrytering
- Konkurranskraft, framtid och digitalisering

Samarbetspartners för både de större bolagen och de mindre bolagen är framförallt lokala, ibland även från Göteborg/regionen men sällan internationella. Konkurransen däremot är oftast internationell och inte från regionen.

De större företagen vet om de kommunala och de regionala **nätverken, branschorganen** och supportfunktioner såsom Västsvenska Handelskammaren och BRG och vet om deras stöd och hjälp samt har regelbundna kontakter. De mindre bolagen är med i någon branschorganisation som passar deras verksamhet men kan inte mycket om nätverken där mer stöd och finansieringshjälp finns. Det är i sig naturligt då mindre företag inte har tid på samma sätt att se sig omkring och har heller inte resurser att söka större EU projekt eller liknande. Det finns alltså en efterfrågan på mer lättillgänglig information. Många av företagen känner till Svenskt Marintekniskt Forum.

Samarbeten med kommunerna fungerar bra för de företag som inte har verksamhet direkt under miljöskyddslagen eller planerar att bygga, där saknar man stöd för att få genom

detaljplaner och bygglov. Vissa nämner att investeringshjälp och information kring dessa frågor skulle kunna förbättras från kommunens sida.

Kompetens och rekrytering sköts kontinuerligt, flera företag har pensionsavgånger inom den närmare framtiden. En del av företagen hoppas kunna växa och anställa fler, framförallt specialister, men de är svåra att hitta. (Mekaniker, elektriker med marininriktning, båtbyggare, civil- och högskoleingenjörer samt kompetens inom IT och media). De större företagen är alla med i olika former av samarbeten med utbildningsverksamhet såsom del av ledningsgrupper kooperationer med högskolor, del av programråd, etc. De mindre företagen har haft en del praktikanter, traineer och praoelever samt lärlingar.

När det gäller **konkurrenskraft, framtid och digitalisering** som inkluderar idéer som skulle underlätta för företagen, finns det en stor blandning av svar. Allt från bättre kommunikationer till Göteborg, hjälp med offentliga upphandlingar till ett förbättrat samarbete lokalt och gemensamma satsningar. Tre av alternativen sticker ut i svaren:

1) Skapa ett forum för att få fram ny kompetens och för att få in exjobbare och sommarjobbare som utvecklar kompetenser
2) Tillgång till investeringskapital med reducerade risker för företaget. Branschen är kapitalkrävande och det medför att större investeringar med större risker innebär stora åtaganden för ägarna.
3) Nätverk för samarbete som håller över tid.

De mindre företagen anser att konkurrenskraften skulle stärkas genom att få resurser för vidareutveckling och anpassning till en föränderlig omvärld, möjligheterna att bygga ut och växa samt vilka bidrag och stöd som finns att söka just vid tillfället. Kvalitét, miljötänk och leveranssäkerhet ses som svenska fördelar.

När det gäller digitalisering har frågan uppfattas väldigt olika. Många relaterar till sociala medier och dataverktyg, som man känner sig bekväma med, medan ett fåtal har påpekat vikten av digital kompetens för att kunna hantera dagens och framtidens båtar och fartyg samt tillgång till digitala verktyg för att kunna erbjuda kunder bättre hjälp på hemsidan för att hitta rätt produkt och jämföra produkter.

4.2 Rekommendationer av RISE

Antalet svar är för litet och de svarande för olika för att man skall kunna dra några långtgående slutsatser och kunna ge välgrundade rekommendationer. Det är alltså svårt att utifrån förstudiens enkätundersökning entydig visa på hur en fortsatt insats från det marintekniska klustret(projektets kommuner) bör se ut, ett av syftena med förstudien. Utifrån svaren rekommenderar vi dock att det maritima, kommunala klustret

1. Fortsätter ett interkommunalt samarbete för erfarenhetsutbyte beträffande de marintekniska företagens behov och för att underlätta samordning av olika typer av arrangemang som vänder sig till större grupper av marintekniskt relaterade företag.

2. Att man på lokal nivå, undersöker intresset för att kommunerna samordnar/ger stöd till att samla grupper med fokus på att rekrytera praktikanter, sommarjobbare, ex-jobbare mm. Frågan är generisk och kan lämpligen omfatta fler industribranscher.
3. I den mån detta inte finns, på lokal nivå skapar grupper, genomför arrangemang eller på annat sätt, identifierar företagens behov av mark, lokaler, utvidgade miljötillstånd mm. men också på vilket sätt man ytterligare kan förenkla informationen om de frågor som företagen anser viktiga. Frågan är i viss mån generisk och kan lämpligen omfatta fler industribranscher.
4. Genomför frukostmöten och seminarier på tema ”olika aspekter av digitalisering”.
5. Tillsammans med branschorganisationer och relevanta nätverk, bearbeta och agera utifrån de framtida utmaningar som företagen identifierat för branschen.
6. Gör en fördjupad studie av hur företagen och då särskilt SME, kan öka samarbetet med forskningsutförare för att få del av kompetens, test- och demonstrationsmiljöer och projektmedel för sin utveckling.

5 Källförteckning

- Handlingsprogram för hållbara maritima näringar 2016-2019, Västra Götalandsregionen
- Maritim strategi för Västra Götaland 2008, Västra Götalandsregionen
- SMTF inventering 2015.
- Västra Götaland 2020, Västra Götalandsregionen
- SMTF inventering 2015
- Den svenska maritima näringens internationella möjligheter, Business Sweden, 2017
- En svensk maritim strategi – för människor, jobb och miljö, Regeringskansliet, 2015

6 Bilagor

Bilaga 1: SNI-koder som använts

2120	Kod finns ej i SNI 2007
2200	Drivning
3111	Trålfiske i saltvatten
13922	Tillverkning av presenningar, tält, segel o.d.
16239	Tillverkning av övriga byggnads- och inredningssnickerier
20160	Basplastframställning
20590	Tillverkning av övriga kemiska produkter
22230	Byggplastvarutillverkning
22290	Annan plastvarutillverkning
25110	Tillverkning av metallstommar och delar därav
25620	Metallegoarbeten
28110	Tillverkning av motorer och turbiner utom för luftfartyg och fordon
30110	Byggande av fartyg och flytande materiel
30120	Byggande av fritidsbåtar
31090	Tillverkning av andra möbler
33120	Reparation av maskiner
33140	Reparation av elapparatur
33150	Reparation och underhåll av fartyg och båtar
41200	Byggande av bostadshus och andra byggnader
42910	Vattenbyggnad
43120	Mark- och grundarbeten
43210	Elinstallationer
43220	Kod finns ej i SNI 2007
43221	Värme- och sanitetsarbeten
43320	Byggnadssnickeriarbeten
43330	Golv- och väggbeläggningsarbeten
43341	Måleriarbeten
43991	Uthyrning av bygg- och anläggningsmaskiner med förare
43999	Diverse övrig specialiserad bygg- och anläggningsverksamhet
45110	Handel med personbilar och lätta motorfordon
45201	Allmän service och reparation av motorfordon utom motorcyklar
45320	Detaljhandel med reservdelar och tillbehör till motorfordon utom motorcyklar
46141	Provisionshandel med maskiner, industriell utrustning, fartyg och luftfartyg utom kontorsutrustning och datorer
46491	Partihandel med sport- och fritidsartiklar
46522	Partihandel med teleprodukter
46660	Partihandel med andra kontorsmaskiner och kontorsutrustning
46699	Partihandel med diverse övriga maskiner och utrustning
47163	Kod finns ej i SNI 2007
47242	Specialiserad butikshandel med konfektyrer
47300	Specialiserad detaljhandel med drivmedel

47463	Kod finns ej i SNI 2007
47521	Specialiserad butikshandel med virke och byggvaror
47641	Specialiserad butikshandel med sport- och fritidsartiklar utom cyklar och båtar
47642	Specialiserad butikshandel med cyklar
47643	Specialiserad butikshandel med båtar
49410	Vägtransport, godstrafik
50101	Reguljär sjötrafik över hav och kust av passagerare
50102	Icke reguljär sjötrafik över hav och kust av passagerare
50201	Reguljär sjötrafik över hav och kust av gods
50202	Icke reguljär sjötrafik över hav och kust av gods
50301	Reguljär sjötrafik på inre vattenvägar av passagerare
50302	Icke reguljär sjötrafik på inre vattenvägar av passagerare
50401	Reguljär sjötrafik på inre vattenvägar av gods
50402	Icke reguljär sjötrafik på inre vattenvägar av gods
50501	Kod finns ej i SNI 2007
52100	Magasinering och varulagring
52220	Stödtjänster till sjötransport
52241	Hamngodshantering
52290	Övriga stödtjänster till transport
55300	Campingplatsverksamhet
56100	Restaurangverksamhet
66220	Verksamhet utförd av försäkringsombud och försäkringsmäklare
68201	Uthyrning och förvaltning av egna eller arrenderade bostäder
68202	Uthyrning och förvaltning av egna eller arrenderade industrilokaler
68203	Uthyrning och förvaltning av egna eller arrenderade, andra lokaler
68209	Övrig förvaltning av egna eller arrenderade fastigheter
68320	Fastighetsförvaltning på uppdrag
70220	Konsultverksamhet avseende företags organisation
71121	Teknisk konsultverksamhet inom bygg- och anläggningsteknik
71122	Teknisk konsultverksamhet inom industriteknik
71129	Övrig teknisk konsultverksamhet
71200	Teknisk provning och analys
72190	Annan naturvetenskaplig och teknisk forskning och utveckling
74101	Industri- och produktdesignverksamhet
77210	Uthyrning och leasing av fritids- och sportutrustning
77340	Uthyrning och leasing av fartyg och båtar
78200	Personaluthyrning
79900	Turist- och bokningsservice
81100	Fastighetsrelaterade stödtjänster
81300	Skötsel och underhåll av grönytor
85510	Sport- och fritidsutbildning
85594	Personalutbildning
85599	Diverse övrig utbildning
90010	Artistisk verksamhet
93199	Övrig sportverksamhet
93290	Övrig fritids- och nöjesverksamhet

Bilaga 2: Frågebatteriet för företagsintervjuerna

7 Förstudie Marinteknisk industri

8 Företagsintervjuer

9 Bakgrund

1. Berätta om er verksamhets innehåll och er relation till den marintekniska branschen.

10 Samarbeten och nätverk:

2. Vilka företag inom den marintekniska branschen samarbetar ni med, lokalt, regionalt, nationellt och eller internationellt? Hur? Inom vilka nätverk?
3. Finns det önskvärda samarbetspartners som ni inte har idag? Vilka i så fall?
4. Kan ni ge exempel på andra marintekniska företag i vårt område som känns som förebilder och har stor utvecklingspotential?

11 Utmaningar:

5. Vilka utmaningar står den marintekniska branschen inför?
6. Vilka utmaningar står just ert företag inför?

12 Kartläggning av tillgängliga resurser och stöd i dagsläget:

7. Vilka myndighetskontakter har ni idag?
8. Bedömer ni att det finns resurser tillgängliga för er hos kommunen vad gäller rådgivning eller information om t ex tillstånd, lagar & regler, infrastrukturfrågor, utbildning etc?
9. Bedömer ni att det finns resurser tillgängliga för er *från andra organisationer*, t ex VGR (Västra Götalandsregionen), Almi, Connect Väst, Energimyndigheten, Vinnova etc? - *Specifikt mot marinteknik*; SMTF, SSPA, Swerea, RISE (vårt projekt).
10. Om de inte redan gör det, kan ovanstående organisationer stödja er i er affärsutveckling?
11. Hur bedömer ni att era myndighetsrelationer fungerar idag? - till stor hjälp; okej; den är problematisk; hämmar verksamhetens utveckling (t ex Länsstyrelsen, Transportstyrelsen etc)? – På vilket sätt i så fall?

13 Konkurrenskraft och kompetensbehov:

12. Vilka resurser saknar ni som behövs för att öka er konkurrenskraft?

13. Behöver ni rekrytera i dagsläget? Bedömer ni att ni behöver rekrytera om 3-5 år?
14. Vilken typ av kompetens/er efterfrågar ni?
15. Hittar ni den kompetens ni behöver?
16. Har ni något samarbetar med utbildningsverksamheten lokalt eller regionalt? (Lärlingar, praktikanter, programråd etc)

14 Framtida behov av stöd och önskvärd utveckling:

17. Vilket stöd behöver ni för att utveckla er nationella/internationella närvaro? (Marknadsföring, mässor, försäljning, SMTF:s internationella paviljonger, Business Sweden etc)
18. Är ni intresserade av mer riktade insatser, information, frukostmöten, nätverksbyggande, seminarier, trendanalyser och utbildningar framöver? Vad är mest intressant för er?
19. Behövs det en samlad stödfunktion där aktörer i branschen kan träffas, få tips om verksamhetsutveckling, lära känna nya kunder och samarbetspartners, driva utvecklingsprojekt tillsammans (fokusgrupper för HR, inköp, produktion, försäljning), information om EU-stöd etc?
20. Behöver ni stöd i ert företag vad gäller digitaliseringsfrågor? (allt från sociala medier till ny mjukvara)

15 Kommunens stödjande roll:

21. Hur kan kommuner, andra myndigheter mfl på ett bättre sätt underlätta för er företagare?
22. Hur vill ni att kommunikationen ska ske mellan er och kommunen(erna)?

16 Övrigt:

23. Har ni fler idéer, planer, tankar om framtiden, som berör företagets möjligheter att växa?